

Andrzej F. Dziuba

"Fundamente Europas : Christentum und europäische Identität", hrsg. von Ilona Riedel-Spangenberg, Albert Franz, Trier 1995 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 36/1, 264-266

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nymi okolicznościami. Dobrze się stało, iż znalazł się tu także obraz – refleksja wywodzące się z Polski. Trzeba jednak przyznać niestety, iż pozostały one w znacznym stopniu na bazie praktycznej, a ta jest zmienną oraz podlegającą licznym uwarunkowaniom. Praktyka zdaje się, iż stosunkowo łatwo pokonała przesadne oczekiwania praktyczne oraz ich wyraz w licznych realnych świadectwach, i to w wielu miejscach oraz czasie.

Dobrze się stało, iż organizatorzy spotkania w seminarium (sala św. Jana) mieli świadomość odniesienia problemu imigracji do praktyki miłości caritas, która jest ożywiającym wyznaniem Kościoła naszych czasów. Ta ostatnia twórczo teologiczna prawda stała się owocnym orędziem dla potrzebujących, a w tym i imigrantów. Kościół zawsze otwartym był na oczekiwania niesionego przez jemu współczesne postawy polityczne, odczucia czy znamiona posługi niewojskowej. I oni winni być objęci darem zatroskania o nich oraz odpowiedzialności za ich drogę spełnianego powołania.

Wyrażając wdzięczność za prezentowane akta należy wyrazić nadzieję, iż kolejne spotkania Papieskiej Rady przyczynią się do wielkiego procesu wnikania w tajniki pielgrzymowania człowieka wiary, tak w jego wymiarze osobowym jak i wspólnotowym. Tu jawi się bowiem szczególnie znamię obecności w świecie, ale obecności chrześcijańskiej, tj. opartej na darze chrztu św.

Ks. Andrzej F. Dziuba

Fundamente Europas. Christentum und europäische Identität, Herausgegeben von Ilona Riedel-Spangenberg und Albert Franzen, Paulinus – Verlag, Trier 1995, ss. 211.

Problematyka Europy stała się w ostatnim czasie szczególnym żywym i interesującym zagadnieniem. Wiele dyscyplin podejmuje wysiłek analizy wszystkiego co oznacza i co kryje hasło Stary Kontynent. Związane to jest oczywiście zwłaszcza z szerokim procesem jednoczenia się tego kontynentu, tworzenia pewnej całości, choćby w płaszczyźnie ekonomicznej czy politycznej. Oczywiście, bogactwo stawianych tu pytań nie może pominąć kwestii: na jakich fundamentach ma dokonać się owo zjednoczenie.

Oto udostępnione zostały materiały interdyscyplinarnego sympozjum, które obradowało w Trewirze w dniach 18–21 stycznia 1993 r. Opublikowany zatem zbiór jest świadectwem utrwalającym dyskusję przedstawicieli różnych dyscyplin i orientacji wokół zagadnienia jedności Europy.

Całość prezentowanej pracy otwiera przedmowa od wydawców (s. VII–XI). Z kolei zamieszczono wprowadzenie F. M e i e r z Munster (s. 1–4). Następnie opublikowano główne materiały stanowiące zasadniczy trzon prezentowanego sympozjum:

P. H ü n e r m a n n, *Korzenie europejskiej identyczności. Związek filozofii, religii i ideologii w duchowej historii Europy* (s. 5 – 29),

A. Franz, *Napięcie między wiarą i myśleniem jako podstawowe principium europejskiej świadomości wolności* (s. 31–54).

A. Hahn, *Identyczność i naród w Europie* (s. 55 – 80).

P. Werner, *Identyczność z punktu widzenia polityka* (s. 81 – 87),

W. Ockenfels, *Spoleczno-polityczna integracja w Europie. Podstawowe zasady i rzeczywistość* (s. 89 – 112),

V. Conzemijs, *Europejskie kościoły w zrozumieniu nacjonalizmów* (s. 113 – 141),

A. W. Müller, *Europejska tradycja etyki i moralności przyszłości* (s. 143 – 174),

G. Robbers, *Kościół w europejskich prawach wspólnotowych* (s. 175 – 185),

I. Riedel-Spangenberg, *Kompetencje kościelnych autorytetów w Europie* (s. 187–205).

W końcu prezentowanych akt podano jeszcze krótkie dane biograficzne o poszczególnych prelegentach (s. 207 – 211). Uderzającym jest, iż są to autorzy stosunkowo młodzi, a z drugiej strony posiadający już znaczny dorobek naukowy czy pisarski. Większość prowadzi działalność dydaktyczną oraz naukowo-badawczą na Uniwersytecie w Trewirze.

Oto do rąk czytelników trafiły akta kolejnego sympozjum zorganizowanego i poświęconego zagadnieniom jedności Europy. Spotkały się tu wspólnie i twórczo rozważania m.in. z zakresu filozofii, teologii, socjologii, prawa, historii i polityki. Wszystkie one, w różnej formie i zakresie przewijają się w prawie każdym wystąpieniu, tak bowiem są przemieszane i tak jawią się w rzeczywistości Europy i jej problemów. Nie jest możliwym sterylnie wydzielić pojedyncze zagadnienia bez niebezpieczeństwa oderwania od realiów ich spełniania się.

Określoną rolę w procesie jednoczenia się Europy odgrywa chrześcijaństwo wraz z niesionym orędziem i przesłaniem Ewangelii. Pomijanie tego faktu jest przede wszystkim zwyczajnym brakiem realizmu historycznego oraz konkretnej wizji przyszłości. Naturalnie, iż nie dopuszczalnym jest, aby zagadnienia jedności Europy widzieć z pominięciem jej realizmu kulturowego, historycznego czy religijno-filozoficznego odniesionych do chrześcijaństwa. Taka jest po prostu Europa i to ma oraz musi mieć swe konsekwencje.

Prezentowane teksty omawianych akt są gruntownymi i kompetentnymi analizami podjętej szczegółowej tematyki. Ich autorzy to znakomite osobowości świata naukowego oraz społecznego czy politycznego (por. s. 207–211). Identyczność Starego Kontynentu, także w przyszłości, nie może pominąć zagadnień i funkcji chrześcijaństwa. Odnosi się to tak do rozeznania politycznego, kulturowego, społecznego czy religijnego. Naturalnie, iż realia te mają określone odniesienia do postaw i dzieł życia poszczególnych osób. Nie da się bowiem sztucznie rozdzielić chrześcijaństwa w sensie literalnym i teoretycznym od realizmu życia indywidualnego człowieka wiary.

Identyczność Europy jest ze wszechmiar oczekiwana, upragniona i wręcz wymagana. Wręcz stanowi ona swoiste zamię jej trwałości, zwłaszcza wobec innych kontynentów. Budowane jednak jej na innych niż chrześcijaństwo fundamentach wydaje się przynajmniej wątpliwe i budzące pytania w zakresie realizmu widzenia samej rzeczywistości. Trwałość tych zadań ku przyszłości stawia liczne pytania czy

wątpliwości. Oczywiście, ograniczenie chrześcijaństwa tylko do jego wymiaru kulturowego jest istotnym zaprzeczeniem jego tożsamości i funkcji.

Kontynent, który nazywa się Europa przeżywa i dziś swe kryzysy, i to w różnych dziedzinach. Związane to jest także ze współczesnym kryzysem chrześcijaństwa, choć trudno tu mówić o współbrzmieniu czy równoległości zależnościowej tych fenomenów. Kompleksowość tego zagadnienia jest jednak tak rozległa, iż wydaje się trudna do objęcia. Tymczasem należy tu podjąć pogłębione metodologiczne analizy, a mniej kierować się odczuciami czy wyobrażeniami.

Duchowe fundamenty Europy nieodparcie wskazują na chrześcijaństwo i jego twórczą obecność w dziejach tej części świata. Nie jest to oczywiście znak nietolerancji czy zawężenia się lub negacji, lecz zwyczajny realizm napotykaną prawdy i rzeczywistości. Wieleś pytań, co jest normalnym zjawiskiem, może czasem przytłaczać samo zagadnienie identity chrześcijańskiej Europy, ale ostatecznie jawi się ono w całej ostrości swego dynamizmu.

Autorzy prezentowanych akt starają się twórczo rozeznaczyć się problemy identity Europy. Tu następuje odwołanie się do duchowych oraz religijnych sił, które na przestrzeni wieków kształtowały Stary Kontynent. Tu staje szczególnie rola europejskiej teologii, która przekraczała granice państw i kontynentów, aby twórczo odnieść się do zagadnień niesionych przez współczesne problemy myśli Kościoła. To kościelne odniesienie do licznych zagadnień życia osobowego i zbiorowego często rzutowało twórczo na koleje rozwoju etyki, socjologii, filozofii czy nawet nauk przyrodniczych.

Fundamenty Europy, to ostatecznie jej chrześcijańska i europejska identity. Świadomość jedności winna wyzwalać postawy i dzieła ku jedności oraz spełnianie posługi świadectwa. Europa sama świadczy o sobie samej, tak swoją przeszłością jak i terażniejszością, z jednoczesnym wychyleniem ku przyszłości. Oczywiście można tu przywołać i negatywne przykłady, które jako takie należy obiektywnie widzieć i oceniać. Nie może to jednak oznaczać kompleksów czy odchodzenia od istotowych korzeni.

Zaproponowana praca jest interesującą próbą spojrzenia na zagadnienie fundamentów Europy, w całości kształcie jej identity. Różnicowanie własnej tożsamości wymaga bogactwa wzajemnego otwarcia się, aby obficie czerpać a także i ubogaczać innych. Ta zwrotna relacja jest faktycznie poprawnym odczytaniem społecznych relacji, tak typowych dla wzajemnych odniesień międzyludzkich.

Wyrażając wdzięczność autorom prezentowanego dzieła należy wyrazić nadzieję, iż stanie się ono cenną pomocą w całości kształcie różnicowania Europy. Odkrywanie stanie się bardziej zrozumiałym i jednoznacznym ku owocności czasów Jezusa Chrystusa.

Ks. Andrzej F. Dziuba

Ks. Andrzej D z i u b a – dr hab. na stanowisku prof. nadzw. Sekcji Teologii Moralnej Wydziału Teologicznego KUL i zajęcia zleczone w ATK.